การพัฒนาตัวอักษรแบบไทยนริศ สู่การออกแบบตัวพิมพ์

สรรเสริญ เหรียญทอง

Developing the Thai-naris handwriting to typeface design

Sansern Rianthong

คณะบริหารธุรกิจ เศรษฐศาสตร์และการสื่อสาร มหาวิทยาลัยนเรศวร
Faculty of Business Economics and Communications, Naresuan University
Corresponding author. E-mail address: zooddooz@gmail.com
received: July 12, 2021 revised: Novenber 8, 2021 accepted: December 21, 2021

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีจุดประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบและพัฒนาตัวอักษรแบบไทยนริศ ก่อนนำมาออกแบบตัวพิมพ์ และทำการประเมินผล งานวิจัยชิ้นนี้ใช้กระบวนการคิดเชิงออกแบบ รูปแบบเพชรคู่ เริ่มจาก 1. ศึกษาข้อมูลและทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง 2. กำหนดขอบเขตการออกแบบ 3.พัฒนารูปแบบการเขียนตัวอักษรและนำไปออกแบบตัวพิมพ์ และ 4. ประเมินผลงานการออกแบบตัวพิมพ์จำนวนสามด้าน ได้แก่ ด้านรูปลักษณ์ ด้านประสิทธิภาพ และด้านนัยยะการใช้งาน โดยมีนักออกแบบตัวอักษรและกลุ่มบุคคลทั่วไปเป็นผู้ประเมินผลงาน ผลที่ได้จากการวิจัย คือ ตัวพิมพ์แบบไทยนริศชื่อ สุดสมัย ซึ่งมีสัณฐานค่อนข้างกว้างและสรีระโดยรวมดูโค้งมนมากกว่าเหลี่ยมตรง ตัวพิมพ์นี้มีหลายบุคลิกสามารถใช้กับงานหลากประเภท จากการประเมินผลงานทำให้ทราบว่า ตัวพิมพ์มีความเหมาะสมด้านด้านรูปลักษณ์ ระดับมากที่สุด และด้านประสิทธิภาพ ระดับมาก ส่วนด้านนัยยะของตัวพิมพ์มีเหมาะสมสำหรับงานที่มีบุคลิกจริงจัง บุคลิกสุขุม (ใจเย็น) บุคลิกเชี่ยวชาญ (มืออาชีพ) และ บุคลิกหวือหวา (เคลื่อนไหว)

คำสำคัญ: ตัวพิมพ์ ฟอนต์ ตัวอักษรแบบไทยนริศ บุคลิกภาพตัวอักษร การคิดเชิงออกแบบ

ABSTRACT

This research is for studying and developing Thai-Naris handwriting scripts. Then, to design and evaluate the typefaces. It starts with studying the information and reviewing the relevant literature. Secondly, defining the scope of works. Thirdly, developing the handwriting scripts before creating typefaces. Finally, evaluating the typeface with the assessment criteria covers three aspects of the typeface design principle such as appearance, efficiency and implication. The result is a Thai-Naris handwriting typeface named ZoodSamai representing many personalities and suitable for a variety of works. According to the evaluation, it was found that the appearance of the typeface was the most appropriate. The efficiency of the typeface was appropriate. In terms of implication, it is suitable for works with intensity, serene, sophistication and excitement personalities.

Keywords: Typeface, Font, Thai-Naris handwriting, Typeface Personality, Design Thinking

บทนำ

ตัวอักษรมีส่วนเกี่ยวข้องกับการสื่อสารเกือบทุกรูปแบบในวิถีชีวิตของมนุษย์ (Wadkhien ,2017) ตัวอักษรถูกสร้างขึ้นเพื่อใช้เป็นสัญลักษณ์แทนเสียงของแต่ละภาษา ดังนั้นตัวอักษรจึงมีบทบาทสำคัญอย่างมากในการถ่ายทอดเนื้อหาข้อมูลจากผู้ส่งสารไปยังผู้รับสารให้ถูกต้องไม่ผิดเพี้ยน ตัวอักษรแต่ละแบบล้วนมีน้ำเสียงเฉพาะตัว คำคำเดียวกันถ้าใช้ตัวอักษรต่างกันก็สามารถสื่ออารมณ์และนัยยะของข้อมูลต่างกัน ตัวอักษรจึงสามารถสร้างความน่าสนใจให้กับสิ่งที่ต้องการสื่อ ช่วยส่งเสริมบุคลิกภาพความเป็นตัวตนให้เป็นที่น่าจดจำ และแสดงอารมณ์ความรู้สึกให้เป็นไปตามจุดประสงค์ที่ต้องการได้ ในอดีตนั้น เมื่อเราต้องการบันทึกเหตุการณ์หรือถ่ายทอดเรื่องราว จำเป็นต้องใช้เครื่องมือในการจารึกหรือเขียนด้วยมือตนเองให้เกิดร่องรอยบนวัสดุต่าง ๆ ซึ่งคุณสมบัติของเครื่องมือเหล่านั้นทำให้เกิดรูปอักษรที่แตกต่างกัน เช่น ตัวอักษรไทยแบบอาลักษณ์ถูกเขียนด้วยปากกาขนนกพู่กันหรือเครื่องมือที่มีปลายแหลม ทำให้ตัวอักษรมีลักษณะผอมเอนและเส้นอักษรบาง ตัวอักษรธรรมล้านในคัมภีร์ใบลานถูกสร้างโดยการขูดเขียนด้วยวัตถุปลายแหลม หรือที่เรียกว่า การจารใบลาน ตัวอักษรจึงถูกออกแบบให้มีลักษณะมนกลมเพื่อป้องกันเหลี่ยมมุมของตัวอักษรทำให้ใบลานฉีกขาดขณะทำการจาร ตัวอักษรโรมัน Blackletter แบบ Textura ถูกเขียนด้วยปากกาที่มีหัวแบน ทำให้เส้นอักษรมีความหนาเป็นพิเศษและสรีระของตัวอักษรดูเป็นแท่งตรง

ตัวอักษรแบบไทยนริศถูกพัฒนาขึ้นโดย สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ เพื่อนำไปใช้ในงานด้านการออกแบบประยุกต์ศิลป์และงานศิลปะหลากหลายแขนง ตัวอักษรแบบไทยนริศถูกเขียนด้วยเครื่องมือที่ส่วนปลายมีลักษณะแบน เช่น ปากกาหัวตัดหรือพู่กันปลายตัด เมื่อปรับเปลี่ยนทิศทางการเขียนจะทำให้เส้นอักษรมีน้ำหนักหนาบางคล้ายกับการนำแถบริบบิ้นมาพันให้เป็นรูปอักษรที่ไม่มีหัวขมวดกลมชัดเจน แต่ก็สามารถอ่านออกได้ตามเค้าโครงตัวอักษรเดิม ตัวอักษรแบบนี้เกิดจากการลากเส้นทีละเส้นประกอบกันจึงเหมาะสำหรับการเขียนด้วยมือโดยไม่ต้องร่างก่อน เช่น ในใบประกาศนียบัตรหรือใบอนุโมทนาบัตรทางศาสนา ป้ายประกาศในเทศกาลและพิธีกรรมท้องถิ่น (Lorratchawee, 2015) บุคลิกภาพของตัวอักษรแบบไทยนริศนั้นมีความหลากหลายและขัดแย้งกันในตัวเอง (Chareonwong ,2006) ตัวอักษรแบบนี้สามารถสื่อสารได้หลากหลายลีลาและอารมณ์ สามารถออกแบบให้ดูอ่อนหวานมีความหมายความน่าชื่นชม เคร่งขรึมเป็นระเบียบ หรือเข้มแข็งหนักแน่นก็ได้ นอกจากนั้นยังเข้ากับงานประณีตศิลปกรรมได้หลายประเภท เช่น งานออกแบบหัวหนังสือ หน้าปกหนังสือ บนหน้าตาลปัตรพัดรอง หรือแม้แต่บนฝาผนังและหน้าบันในงานสถาปัตยกรรมไทย (Suweeranon ,2005) ตัวอักษรแบบไทยนริศสามารถสื่อนัยยะได้ทั้งในแบบแวดวงราชสำนัก ความเป็นราชการ และความเป็นสามัญชน ดังนั้นเราจึงสามารถพบเห็นตัวอักษรแบบเดียวกันนี้บนสื่อที่หลากหลายทั้งแบบร่วมสมัยและของเก่าดั้งเดิม เช่น ป้ายกระทรวง ทบวง กรม ตราราชการ ไปจนถึง บนป้ายผ้างานเทศกาล ป้ายร้านค้าร้านอาหาร รอยสัก ลายบนเสื้อยืด เป็นต้น

ในปัจจุบันเราสามารถใช้งานตัวอักษรได้สะดวกขึ้น โดยไม่จำเป็นต้องเขียนด้วยมือตนเองเหมือนเช่นในอดีต เพราะมีนักออกแบบตัวพิมพ์จัดทำชุดตัวพิมพ์หรือฟอนต์ออกมาหลากหลายแบบเพื่อรองรับความต้องการของผู้ใช้ แต่อย่างไรก็ตามตัวพิมพ์แบบไทยนริศในปัจจุบันถือว่ายังมีจำนวนไม่หลากหลาย เมื่อเทียบกับจำนวนตัวพิมพ์แบบหลัก (ตัวพิมพ์หัวกลมที่มีเส้นอักษรหนาสม่ำเสมอกัน) และตัวแบบเลือก (ตัวพิมพ์หัวกลมที่มีเส้นอักษรหนาบางหลายน้ำหนัก) ด้วยเหตุนี้ทางผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับตัวอักษรแบบไทยนริศ แล้วนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนาตัวอักษรเพื่อใช้ในการออกแบบตัวพิมพ์ต่อไป

วัตถุประสงค์

1. ศึกษารูปแบบของตัวอักษรแบบไทยนริศเพื่อนำมาพัฒนาการเขียนตัวอักษร
2. พัฒนาแบบตัวอักษรแบบไทยนริศเพื่อนำมาออกแบบตัวพิมพ์
3. ประเมินผลงานการออกแบบตัวพิมพ์

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนวิธีดำเนินการวิจัยออกเป็น 4 ขั้นตอน ตามแนวทาง Design Thinking รูปแบบเพชรคู่ (Double Diamonds) ได้แก่ 1. การศึกษาข้อมูลและทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง (Discover) 2. การกำหนดขอบเขตงาน (Define) 3. การพัฒนาผลงาน (Develop) และ 4. การประเมินผลงาน (Deliver) โดยผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบตัวอักษร จำนวน 3 คน และกลุ่มบุคคลทั่วไป จำนวน 85 คน

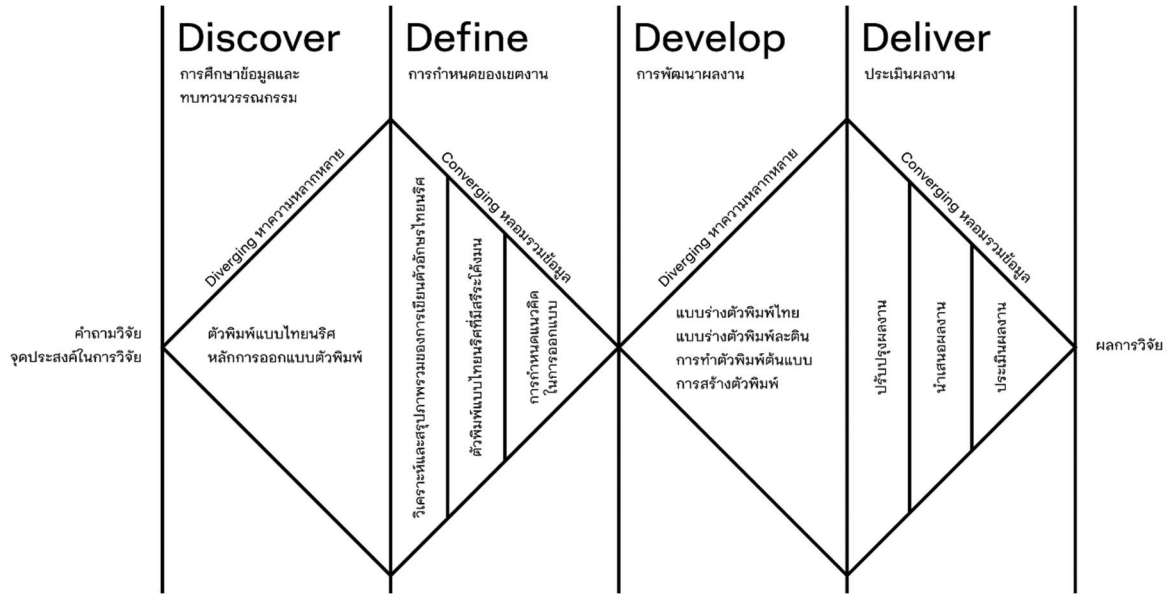

ภาพ 1 วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาข้อมูลและทบทวนวรรณกรรม (Discover)

1. สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์

พระองค์ทรงเป็นพระราชโอรสองค์ที่ 62 ในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 แห่งราชจักรี ทรงได้รับพระสมัญญานามว่า “นายช่างใหญ่แห่งกรุงสยาม” หรือ “สมเด็จครู” ของงานช่างทั้งปวง ทรงมีความรอบรู้และทักษะความสามารถทางศิลปะหลากหลายแขนง ทั้งด้านสถาปัตยกรรม ประติมากรรม จิตรกรรม คีตกรรม และ วรรณกรรม นอกจากนั้นพระองค์ยังมีความเชี่ยวชาญในการสร้างสรรค์งานออกแบบประยุกต์ศิลป์ เช่น งานออกแบบพระราชลัญจกร และดวงตราต่าง ๆ งานออกแบบเครื่องราชอิสริยาภรณ์ เหรียญที่ระลึก งานออกแบบตาลปัตรพัดรอง งานออกแบบปกหนังสือ และโดยเฉพาะอย่างยิ่งงานออกแบบตัวอักษรที่เรียกว่า “ตัวอักษรแบบไทยนริศ" ซึ่งเป็นแนวทางการสร้างสรรค์ตัวอักษรไทยรูปแบบใหม่ที่ไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อน และเป็นแบบต้นแบบเขียนตัวอักษรไทยรูปแบบหนึ่งที่ได้รับความนิยมมาจนถึงในปัจจุบัน

2. ผลงานด้านการออกแบบตัวอักษรของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์

จากการศึกษางานที่มีลักษณะแบบตัวอักษรประดิษฐ์แบบพาดหัว (Display) และตัวเขียน (Script) ไม่รวมงานที่มีลักษณะเป็นตราสัญลักษณ์แบบตัวอักษร (Logotype) พบว่าสามารถจำแนกออกเป็น 2 รูปแบบ ได้แก่ แบบเส้นอักษรน้ำหนักเดียว (Monoline) และ แบบเส้นอักษรหลายน้ำหนัก (Contrast)

2.1 แบบเส้นอักษรน้ำหนักเดียว (Monoline) เป็นแบบที่เส้นอักษรมีน้ำหนักสม่ำเสมอในตัวเอง มักถูกเขียนให้มีหัวซ่อนเร้น ไม่มีขมวดกลม ในบางผลงานอาจมีการโยกหรือตวัดปลายของเส้นร่วมด้วย ผลงานออกแบบตัวอักษรแบบเส้นอักษรน้ำหนักเดียว เช่น ตัวอักษรบนภาพปกหนังสือพระราชนิพนธ์ไกลบ้าน พ.ศ. 2450, ตัวอักษรมอญบนหน้าตาลปัตรพัดกลิ่น พ.ศ. 2451, ตัวอักษรบนปกหนังสือบัญชีอาหารเป็นลายเส้นรูปวังบูรพาภิรมณ์ พ.ศ. 2463, ตัวอักษรในแบบแปลน "สำส้าง" และ "ทับเกษตร" ในงานพระราชทานเพลิงพระศพ สมเด็จพระอนุชาธิราช เจ้าฟ้ากรมหลวงพิษณุโลกประชานาถ พ.ศ. 2463, ตัวอักษรบนหน้าตาลปัตรพัดรองดำรงธรรม พ.ศ. 2465, ตัวอักษรบนหน้าตาลปัตรพัดศรีรัตนโกสินทร พ.ศ. 2466, ตัวอักษรประดิษฐ์บนหน้าตาลปัตรพัดรัตนการัณฑ์ พ.ศ. 2466 และ ตัวอักษรบนหน้าตาลปัตรพัดสุข พ.ศ. 2467 เป็นต้น (ดูภาพที่ 2)

ภาพ 2 (ซ้าย) ตัวอักษรบนภาพปกหนังสือพระราชนิพนธ์ไกลบ้าน (กลาง) ตัวอักษรในแบบแปลน "สำส้าง" และ "ทับเกษตร" ในงานพระราชทานเพลิงพระศพ สมเด็จพระอนุชาธิราช เจ้าฟ้ากรมหลวงพิษณุโลกประชานาถ
(ขวา) ตัวอักษรบนหน้าตาลปัตรพัดรองดำรงธรรม
ที่มา: (ซ้าย) ห้องสมุดดิจิทัลวชิรญาณ https://vajirayana.org/พระราชนิพนธ์เรื่องไกลบ้าน
(กลาง) หนังสืองานออกแบบสถาปัตยกรรมไทยฝีพระหัตถ์ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์
(ขวา) นิตยสารศิลปากร ปีที่ 2 เล่ม 2 กรกฎาคม พ.ศ. 2501

2.2 แบบเส้นอักษรหลายน้ำหนัก (Contrast) แบบที่เส้นอักษรมีน้ำหนักหนาบางในตัวเอง ซึ่งเกิดจากการจรดปลายปากกาหัวตัดหรือพู่กันปลายตัดลงบนพื้นผิววัตถุ อาจมีการโยกหรือตวัดปลายเส้นด้วยข้อมือเพื่อทำให้เกิดลวดลายเส้นสายอ่อนช้อย สามารถเขียนได้หลากหลายรูปแบบ มีลักษณะคล้ายกับการนำแถบริบบิ้นมาม้วนพันกันไปมาจนเป็นตัวอักษร แต่ยังสามารถอ่านออกได้ตามเค้าโครงตัวอักษรเดิม ช่างเขียนรุ่นหลังนิยมเรียกตัวอักษรลักษณะนี้ว่า “ตัวอักษรแบบริบบิ้น” ตามลักษณะเส้นสายที่พลิ้วไหวดูคล้ายแถบริบบิ้น บ้างก็เรียกว่า "ตัวอักษรแบบไทยนริศ" หรือ "ตัวอักษรกรมพระยานริศฯ" (Chareonwong, 2006) ตามชื่อผู้ให้กำเนิด ผลงานตัวอักษรที่มีเส้นอักษรหลายน้ำหนัก เช่น ตัวอักษรบนหัวบทประพันธ์เป็นตัวอักษรประกอบบทสรรเสริญเสือป่า พ.ศ. 2456, ตัวอักษรบนภาพปกใน หนังสือพระราชนิพนธ์ธรรมาธรรมะสงคราม พ.ศ. 2463, ตัวอักษรประกอบหน้าปก หนังสือปรียทรรศิกา พ.ศ. 2468 และ ตัวอักษรที่ใช้ประกอบการออกแบบแสตมป์ พ.ศ. 2468 เป็นต้น (ดูภาพที่ 3)

ภาพ 3 (ซ้ายสุด) ตัวอักษรในหนังสือพระราชนิพนธ์ธรรมาธรรมะสงคราม (ซ้าย) ตัวอักษรประกอบหน้าปก หนังสือปริยทรรศิกา (ขวา) ตัวอักษรบนหัวบทประพันธ์เป็นตัวอักษรประกอบบทสรรเสริญเสือป่า
(ขวาสุด) ตัวอักษรที่ใช้ประกอบการออกแบบแสตมป์
ที่มา: (ซ้ายสุด) หนังสือพระราชนิพนธ์ธรรมาธรรมะสงคราม พ.ศ. 2463
(ซ้าย) (ขวา) (ขวาสุด) หนังสือ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์.
งานประชาสัมพันธ์ ฝ่ายศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยศิลปากร

3. การพัฒนารูปแบบของตัวอักษรแบบไทยนริศ

3.1 ตัวอักษรแบบไทยนริศ หรือ ตัวนริศ คือ ตัวอักษรที่มีลักษณะเหมือนถูกเขียนด้วยเครื่องมือที่ส่วนปลายมีลักษณะแบน เมื่อปรับเปลี่ยนทิศทางการเขียนจะทำให้เส้นอักษรมีน้ำหนักหนาบาง เป็นผลให้ส่วนใดส่วนหนึ่งของตัวอักษรเกิดความคมหรือพลิ้วไหว ด้วยเหตุนี้การเขียนหัวขมวดกลมในตัวอักษรจึงถูกลดทอนกลายเป็นหัวซ่อนเร้น ตัวอักษรแบบนี้มีระบบการเขียนคล้ายกับตัวอักษรแบบโกธิค (Gothic script) หรือ แบล็คเลตเทอร์ (Blackletter) ตัวอักษรแต่ละตัวเกิดจากการลากเส้นทีละเส้นประกอบกัน ต่างจากการเขียนตัวอักษรแบบอาลักษณ์ที่มักลากเส้นอักษรโดยไม่ยกปลายปากกา ซึ่งผลงานอักษรประดิษฐ์แบบตัวพาดหัวของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ ส่วนมากมักมีลักษณะนี้

3.2 ตัวอักษรแบบริบบิ้น หรือ ตัวริบบิ้น เป็นชื่อไม่เป็นทางการของตัวอักษรแบบไทยนริศ หลายคนเรียกว่า “ตัวอักษรแบบสปีดบอล” ตามชื่อยี่ห้อของปากกาที่ใช้ หรือเรียกว่า "ตัวอักษรไทยหัวตัด" ตามลักษณะของปากกาที่ใช้เขียนตัวอักษรแบบริบบิ้นในปัจจุบันมีลักษณะที่หลากหลายกว่าในอดีต เนื่องจากช่างเขียนได้ทำการดัดแปลง พัฒนารูปแบบและใส่รายละเอียดของเส้นอักษร เช่น การเพิ่มรายละเอียดในส่วนหัวหรือหางของตัวอักษรให้วิจิตรขึ้น การปรับเส้นแนวตั้งให้เอนเอียงโฉบเฉี่ยว การปรับสัดส่วนลำตัวของตัวอักษรให้ผอมสูง อ้วนหนา หรือเอียงเอน บ้างก็นำเทคนิคการเขียนตัวอักษรแบบนี้ไปประยุกต์ใช้กับการเขียนตัวอักษรอาลักษณ์ แล้วพัฒนาต่อเป็นตัวอักษรหัวบัวเอียง และตัวอักษรไทยย่อประยุกต์ รวมถึงสร้างสรรค์ตัวอักษรประดิษฐ์อีกหลากหลายรูปแบบ เช่น ผลงานของจินดา เนื่องจำนงค์ (ดูภาพที่ 4) ในปัจจุบันตัวอักษรแบบริบบิ้นสื่อสารถึงลักษณะของตัวอักษรที่มีเส้นหลายน้ำหนักในตัวเอง มากกว่าเป็นรูปแบบโครงสร้างที่อ้างอิงจากผลงานของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ ดังนั้นจึงสามารถเขียนได้ทั้งแบบมีหัวขมวด และแบบไม่มีหัว ซึ่งแตกต่างจากลักษณะของตัวอักษรแบบไทยนริศ ที่ สุรศักดิ์ เจริญวงศ์ อธิบายไว้ว่า เป็นตัวอักษรที่มีลักษณะคล้ายการเอาแถบริบบิ้นพับไปพับมาเป็นรูปตัวอักษรไทยที่ไม่มีหัวตัวอักษรขมวดกลม (Chareonwong, 2006, p. 352)

3.2.1 ตัวอักษรอาลักษณ์แบบริบบิ้น เป็นตัวอักษรอาลักษณ์ที่เส้นอักษรมีน้ำหนักหนาบาง แตกต่างจากตัวอาลักษณ์ปกติที่มีเส้นอักษรน้ำหนักเดียวสม่ำเสมอกัน

3.2.2 ตัวอักษรหัวบัวเอียงแบบริบบิ้น เป็นตัวอาลักษณ์ที่มีเส้นอักษรหลายน้ำหนักแบบตัวริบบิ้น มีโครงสร้างตัวอักษรเอนไปทางขวามือเล็กน้อย มีความอ่อนช้อย พลิ้วไหว แต่ก็มีความเป็นระเบียบอยู่ในตัวเอง จุดเด่นคือหัวตัวอักษรมีลักษณะคล้ายดอกบัว และมีการตวัดเส้นที่หางตัวอักษร

3.2.3 ตัวอักษรไทยย่อประยุกต์แบบริบบิ้น เป็นตัวอักษรที่ดัดแปลงมาจากตัวอักษรไทยย่อที่เคยถูกใช้ในสมัยอยุธยา เส้นอักษรมีหลายน้ำหนัก โครงสร้างตัวอักษรเอนไปทางขวามือเล็กน้อยแต่ไม่มากเท่ากับตัวไทยย่อดั้งเดิม มีการตวัดจุดเริ่มต้นและปลายของเส้นอักษรให้เกิดเป็นริ้วรอยบาง ดูพลิ้วไหว

ภาพ 4 (ซ้ายสุด) ตัวอักษรแบบริบบิ้น (ซ้าย) ตัวอักษรอาลักษณ์แบบริบบิ้น
(กลาง) ตัวอักษรหัวบัวเฉียงแบบริบบิ้น (ขวา) ตัวอักษรไทยย่อประยุกต์แบบริบบิ้น
ที่มา: จินดา เนื่องจำนงค์

4. หมวดหมู่ของตัวพิมพ์ไทย

มาตรฐานโครงสร้างตัวอักษรไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2540 แบ่งรูปแบบของตัวพิมพ์ไทย ได้ 3 แบบ ดังนี้ 1. ตัวแบบหลัก เป็นตัวพิมพ์ที่มีหัวกลม ความหนักเบาของเส้นเสมอกันหมด 2. ตัวแบบเลือก เป็นตัวที่มีเส้นลำตัวอาจมีหนักเบาแตกต่างกัน 3. ตัวแบบแปร มีรูปแบบที่มีหัวบอดหรือตัน หัวแฝงเร้นหรือหัวซ่อนเร้น ตัวแบบคัดลายมือ เขียนลายมือและตัวประดิษฐ์อื่น (Royal Academy, 1997) ซึ่งตัวอักษรแบบไทยนริศนั้นจัดว่าอยู่ในหมวดหมู่นี้

5. หลักการออกแบบตัวพิมพ์

การออกแบบตัวพิมพ์ คือ การสร้างสรรค์รูปลักษณ์ของตัวพิมพ์ด้วยฝีมือทางศิลปะ โดยคำนึงถึงประสิทธิภาพการใช้งานและการสื่อสารนัยยะผ่านหน้าตาของตัวพิมพ์นั้น ดังนั้นรูปลักษณ์ ประสิทธิภาพ และนัยยะ จึงเป็นปัจจัยสำคัญในการออกแบบตัวพิมพ์ชุดหนึ่ง ๆ ที่นักออกแบบจะละเลยด้านใดด้านหนึ่งไปเสียมิได้ (Suweeranon, 2005, p. 147)

5.1 รูปลักษณ์ของตัวพิมพ์ ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบพื้นฐานส่วนต่าง ๆ ของตัวพิมพ์ หรือ สัดส่วนของตัวพิมพ์เป็นคุณสมบัติหลักในเชิงรูปลักษณ์ของตัวอักษร และเป็นตัวแปรขั้นพื้นฐานที่ทำให้ตัวพิมพ์แบบใดแบบหนึ่งแตกต่างกับอีกแบบหนึ่ง โดยประกอบไปด้วย 4 แง่มุม ได้แก่ ความสูงตัวอักษรกับขนาดตัวพิมพ์ ความหนาบางของเส้น สัณฐานหรือความแคบกว้างของตัวพิมพ์ และน้ำหนักของตัวพิมพ์ (Suweeranon, 2005, p. 157)

5.2 ประสิทธิภาพการใช้งานกับตัวพิมพ์ Suweeranon (2005, pp. 148) ตัวพิมพ์เป็นสิ่งที่มีไว้สำหรับอ่าน คุณสมบัติการอ่านง่าย (Legibility) เป็นเกณฑ์ข้อหนึ่งที่ใช้วัดคุณภาพของตัวพิมพ์ในการแสดงโครงสร้างของตัวอักษรออกมาอย่างเพียงพอที่จะทำให้ผู้อ่านสามารถแยกแยะได้ว่า รูปทรงที่ตาเห็นคือตัวอักษรตัวใดและไม่ใช่ตัวใด กำธร สถิรกุล Sathirakul (1972, pp. 47) กล่าวว่า องค์ประกอบในการพิจารณาคุณสมบัติการอ่านง่าย (Legibility) ได้แก่ 1. ลักษณะรูปร่างของตัวอักษรแต่ละตัว 2. การผสมคำของตัวอักษร เรียงเป็นบรรทัด และ เรียบเป็นหน้า 3. ความแตกต่างระหว่างสีของตัวอักษรและพื้นหลัง และ 4. ข้อจำกัดของผู้อ่าน

5.3 นัยยะแฝงด้านต่าง ๆ ของตัวพิมพ์ Suweeranon (2005, pp. 173) ตัวพิมพ์มีศักยภาพที่จะบ่งบอกถึงบางสิ่งบางอย่างที่มากกว่าแค่ตัวอักษรตัวหนึ่งเสมอ ความหมายแฝงหรือนัยยะแฝงของตัวพิมพ์สามารถกระตุ้นความหมายขึ้นในใจของผู้อ่านจากการรับรู้รูปลักษณ์ของตัวพิมพ์ ซึ่งนัยยะแฝงของตัวพิมพ์สามารถอธิบายและวัดผลได้โดยใช้แนวคิดเกี่ยวกับบุคลิกภาพแบรนด์ ซึ่ง ชัชพงศ์ ตั้งมณี และ ณัฐพล อัสสะรัตน์ Tangmanee and Assarut (2017) กล่าวว่า บุคลิกของอักษรภาษาไทยสามารถอธิบายได้ด้วยคุณศัพท์สองคำที่มีความหมายตรงข้าม (Semantic Differential Scale) จำนวนสี่ลักษณะ ได้แก่ (1) ใจนักเลง–สุขุม (2) ฝึกฝน–เชี่ยวชาญ (3) ผ่อนปรน–จริงจัง และ (4) หวือหวา–นิ่งขรึม

การกำหนดขอบเขตงาน (Define)

1. วิเคราะห์และสรุปภาพรวมของตัวพิมพ์แบบไทยนริศ และ ตัวริบบิ้น

ผู้วิจัยได้รวบรวมตัวพิมพ์ที่มีลักษณะแบบไทยนริศและตัวริบบิ้น จำนวน 12 ฟอนต์ จากนั้นแบ่งกลุ่มตัวพิมพ์โดยใช้แผนภูมิระบุตำแหน่ง (Positioning graph) จำแนกความแตกต่างของตัวพิมพ์ที่มีสัณฐานกว้างกับสัณฐานแคบ และตัวพิมพ์ที่มีสรีระเหลี่ยมตรงกับโค้งกลม ทำให้ค้นพบว่า ตัวพิมพ์แบบไทยนริศ จำนวน 8 ฟอนต์ มีสรีระออกมาทางเหลี่ยมตรง แม้ในบางตัวอักษรมีส่วนของเส้นโค้ง แต่ภาพรวมนั้นก็ดูมีมุมเหลี่ยมที่เกิดจากเส้นตั้งและเส้นนอนที่เป็นเส้นตรงตั้งฉากกัน ตัวพิมพ์ที่มีสรีระกลมกลืนระหว่างเหลี่ยมตรงและโค้งมน มี 1 ฟอนต์ ได้แก่ Naresuan ในขณะเดียวกันตัวพิมพ์ที่มีสรีระออกมาทางโค้งมน กลับมีเพียง 3 ฟอนต์เท่านั้น ได้แก่ Khanaratsadorn, ED NamMool และ Ongsa ผู้วิจัยจึงเลือกพัฒนาตัวอักษรแบบไทยนริศในแนวทางนี้ (ดูภาพที่ 5)

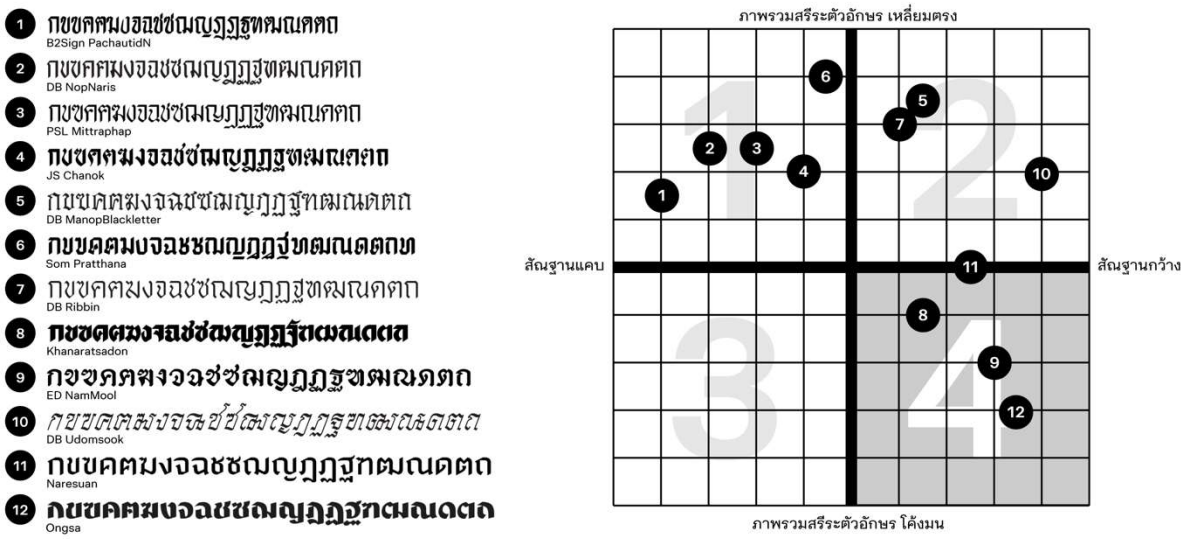

ภาพ 5 แผนภูมิระบุตำแหน่งของตัวพิมพ์แบบไทยนริศ และ ตัวริบบิ้น

2. วิเคราะห์และสรุปภาพรวมของตัวพิมพ์แบบไทยนริศที่มีสรีระค่อนข้างโค้งมน

อีดี น้ำมล (ED NamMool) ออกแบบโดย อาทรเกตุ์ แสงเพชร ตัวพิมพ์นี้ได้รางวัลรองชนะเลิศ รางวัลนริศรานุวัดติวงศ์ในด้านอักษรประดิษฐ์ จากการประกวดการออกแบบอักษรประดิษฐ์ ประเภทบุคคลทั่วไป เนื่องในวันนริศ ประจำปีพุทธศักราช 2559 แรงบันดาลใจมาจากตัวอักษรแบบริบบิ้นตามป้ายวัดในชุมชนเก่าแก่ ลักษณะเฉพาะของตัวพิมพ์นี้คือ มุมแหลมของเส้นอักษรถูกลบทำให้มีความมน ซึ่งทำให้เป็นที่มาของชื่อ “น้ำมล” เส้นตั้งถูกหักเป็นมุมโค้งขึ้น เช่น ข ฃ จ ฉ ช ซ ฐ ฑ ท น บ ป พ ฟ ย ษ ห ฬ เส้นนอนถูกทำให้มีความโค้ง ไม่หักเป็นมุมหรือลากเป็นเส้นตรงในแนวราบ เช่น ก ค จ ฉ ฌ ญ ฎ ฏ ด ถ บ ป ภ ฤ ฦ ว อ เส้นนอนเป็นเส้นตรงแล้วสะบัดปลายให้เชิดขึ้น เช่น ฐ ธ ร ๔ ๕ ๘ เส้นตั้งมีการผสมผสานทั้งเส้นตรงและเส้นโค้งที่พลิ้วไหวในตัวอักษรตัวเดียวกัน เช่น ค ฅ ฒ ด ต ผ ฝ ศ ส เส้นอักษรมีหลายน้ำหนักในตัวเอง เช่น ฐ ฑ ท ธ ร ห ปลายของเส้นอักษรมีการหักหรือสะบัดเล็กน้อย ภาพรวมดูแล้วมีความโค้งมน มีลีลาพลิ้วไหว ดูเก่าแก่ มีเรื่องราว

องศา (Ongsa) ออกแบบโดย กรกนก ตันติสุวรรณนา ฟอนต์นี้ได้รับรางวัล Special Mention ในหมวดตัวอักษรไทยจากเวทีประกวด Granshan Competition 2019 ผู้ออกแบบได้รับแรงบันดาลใจมาจากตัวอักษรแบบไทยนริศ (Thai Blackletter) โดยพยายามใช้เส้นให้น้อยสุด เพื่อสร้างตัวอักษรด้วยเส้นโค้งที่หนาแตกต่างจากตัวอักษรแบบไทยนริศแบบดั้งเดิม ลักษณะเฉพาะของตัวพิมพ์นี้คือ มีการใช้เส้นอักษรที่มีน้ำหนักหนามาก ปลายของเส้นมีการตวัดเล็กน้อยให้สามารถเชื่อมโยงกับโครงสร้างตัวอักษรไทยดั้งเดิมได้ เส้นตั้งและเส้นนอนที่ต่อกันเป็นมุมฉากถูกควบรวมเป็นเส้นโค้งเส้นเดียว เช่น ก ค จ ฉ ฌ ญ ฎ ฏ ฐ ฑ ณ ด ถ ภ ฤ ล ฦ ศ ส อ ฮ จำนวนการลากเส้นอักษรถูกลดทอนลงให้มีการใช้น้อยที่สุด เช่น ก.ไก่ ลดจาก 3 เหลือ 2 ครั้ง ด.เด็ก ลดจาก 4 เหลือ 2 ครั้ง ห.หีบ ลดจาก 4 เหลือ 3 ครั้ง ภาพรวมดูแล้วมีความโค้งมน ดูเป็นกันเองเข้าถึงง่าย มีความร่วมสมัย

คณะราษฎร (Khanaratsadon) ออกแบบโดยนักออกแบบตัวอักษรผู้ไม่ประสงค์เปิดเผยตัวตน ตัวพิมพ์นี้ได้ถอดแบบจากตัวอักษรบนหมุดของคณะราษฎร จากนั้นได้พัฒนาแบบตัวอักษรที่เหลือ ได้แก่ ข ค จ ฉ ช ซ ฌ ฎ ฑ ฒ ต บ ป ผ ฝ ฟ ภ ฤ ล ฦ ศ ส ห ฮ ๑ ๓ ๕ ๖ ๘ ๙ รวมถึงสระ ลักษณะเฉพาะของตัวพิมพ์นี้คือ มีสัณฐานค่อนข้างกว้าง มีเส้นอักษรหนาและช่องไฟของตัวอักษรแต่ละตัวชิดกันมาก ตัวอักษร ฐ มีระยะความสูงยาวกว่าระยะความสูง บ. ใบไม้ หัวตัวอักษรมีลักษณะเป็นสี่เหลี่ยมข้าวหลามตัด เช่น ข ช น บ ป พ ฟ ษ ศ น้ำหนักของเส้นอักษรหนาไม่สม่ำเสมอกัน ตัวอักษรหนึ่งตัวประกอบไปด้วยเส้นโค้งและเส้นตรง ภาพรวมดูแล้วสบายตา ไม่แข็งกระด้าง

3. การกำหนดแนวคิดในการออกแบบ

ผู้วิจัยกำหนดให้ตัวอักษรทุกตัวถูกเขียนด้วยปลายปากกาที่ทำมุมเอียง 45 องศากับเส้นบรรทัด (Baseline) ตลอดการเขียน โดยไม่มีการตวัดหรือเปลี่ยนองศาปลายปากกา เส้นอักษรต้องมีน้ำหนักหนาบางแตกต่างกันในตัวเองและต้องไม่มีหัวขมวดเพื่อให้สอดคล้องกับแนวทางการเขียนตัวอักษรแบบไทยนริศ นอกจากนั้นกำหนดให้ตัวพิมพ์นี้มีสัณฐานค่อนข้างกว้างและมีสรีระโดยรวมออกมาทางโค้งมน เพื่อให้แตกต่างจากตัวพิมพ์แบบไทยนริศแบบอื่นที่มักมีสัณฐานผอมแคบและมีสรีระโดยรวมค่อนข้างเหลี่ยมตรง ผู้วิจัยได้ตั้งชื่อตัวพิมพ์นี้ว่า สุดสมัย (ZoodSamai) หรือ ซีที สมัย (ZT Samai) เพื่อให้สื่อสารถึงยุคสมัยที่เปลี่ยนผ่านจากตัวอักษรกลายเป็นตัวพิมพ์ จากเทคนิคการเขียนตัวอักษรบนกระดาษกลายเป็นตัวอักษรบนหน้าจอคอมพิวเตอร์

การพัฒนาผลงาน (Develop)

1. การพัฒนาแบบร่าง

ผู้วิจัยได้ร่างแบบตัวอักษรไทยด้วยปากกาหัวตัดขนาด 3.8 มม. ลงบนกระดาษลายตารางที่มีความถี่ช่องละ 5 x 5 มม. โดยกำหนดให้ระยะความสูง บ.ใบไม้ 15 มม. (3 ช่อง) กำหนดระยะความสูงของตัวเลขไทย 1.25 มม. (2.5 ช่อง) จากนั้นพัฒนาตัวอักษรโรมัน โดยกำหนดให้ระยะความสูง x-height 15 มม. (3 ช่อง) และ ระยะความสูงตัวพิมพ์ใหญ่ (Capital) 20 มม. (4 ช่อง) ส่วนแบบอักษรโรมัน ผู้วิจัยได้ใช้ตัวอักษร Blackletter แบบ Rotunda มาเป็นต้นแบบในการพัฒนาการเขียน ซึ่งตัวอักษรนี้มีลักษณะเฉพาะคือ มีสัณฐานค่อนข้างกว้าง มีการตวัดเส้นเล็กน้อย เส้นตั้งของตัวอักษรมีทั้งเส้นตรงและเส้นโค้ง สรีระโดยรวมออกมาทางโค้งมน มีความพลิ้วไหว ไม่เหลี่ยมตันเหมือนตัวอักษร Blackletter แบบอื่น ๆ (ดูภาพที่ 8) นอกจากนั้นลักษณะการเดินเส้นของตัวอักษรแบบ Rotunda ยังสอดคล้องกับตัวอักษรไทยที่ผู้วิจัยได้ร่างแบบเอาไว้ (ดูภาพที่ 6 และ 7)

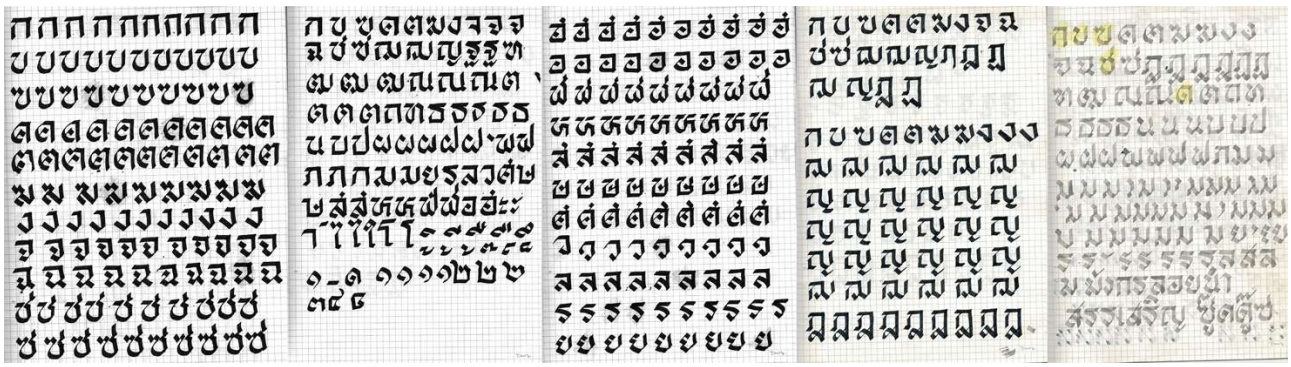

ภาพ 6 แบบร่างตัวอักษรไทย

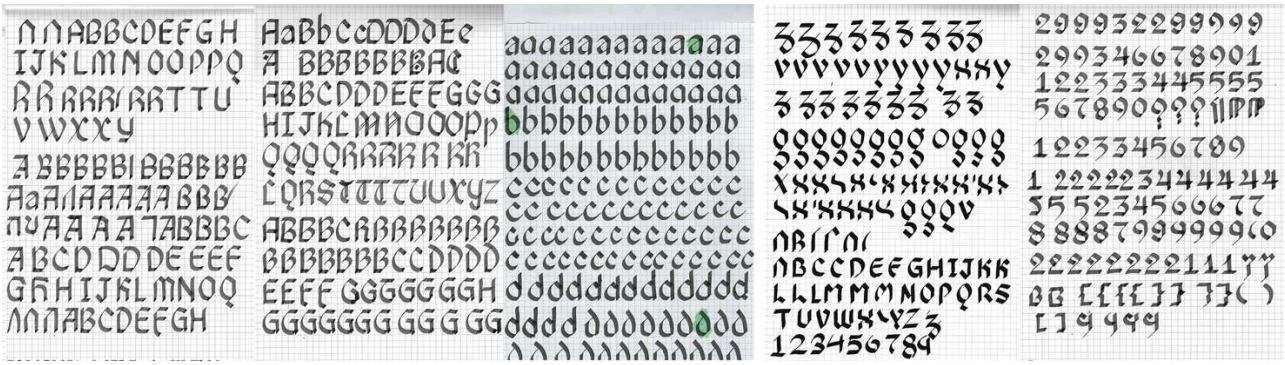

ภาพ 7 แบบร่างตัวอักษรโรมัน

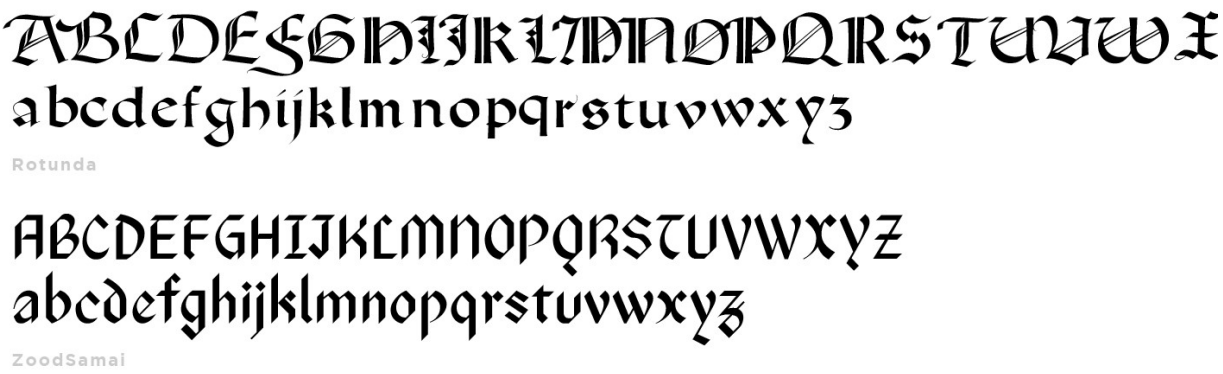

ภาพ 8 เปรียบเทียบตัวพิมพ์ Rotunda กับตัวพิมพ์สุดสมัย

2. การสร้างตัวพิมพ์ต้นแบบและจัดระยะด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์

ผู้วิจัยได้นำแบบร่างตัวอักษรทั้งไทยและโรมันมาสร้างเป็นเส้นแบบ Vector ด้วยโปรแกรม Adobe Illustrator ในกระบวนการนี้ผู้วิจัยได้ปรับขนาดและสัดส่วนของตัวอักษร เพื่อให้ตัวอักษรมีความคมชัดและได้ระยะที่เหมาะสม จากนั้นนำตัวอักษรต้นแบบ มาจัดระยะหน้าและระยะหลัง (Side bearings) และจัดการล้ำหรือระยะห่างระหว่างตัวอักษร 2 ตัว (Kerning) ด้วยโปรแกรม Font Lab (ดูภาพที่ 9)

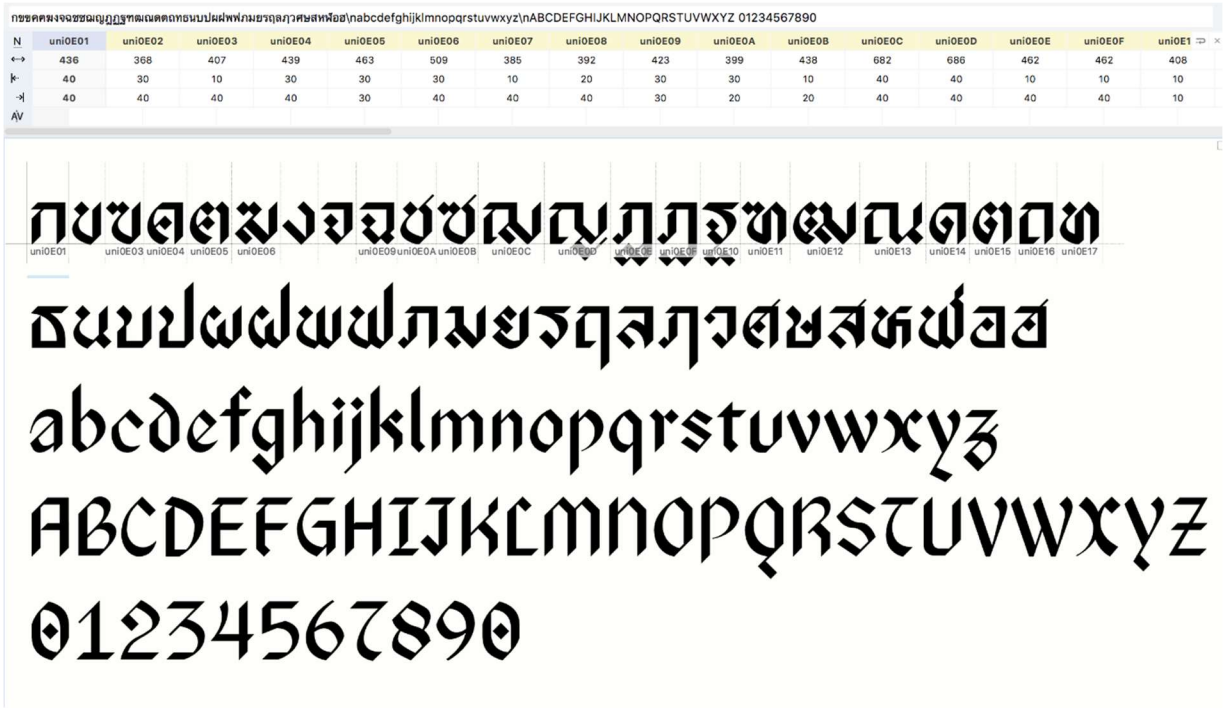

ภาพ 9 การจัดระยะตัวพิมพ์ในโปรแกรม Font Lab

3. ผลงานที่เสร็จสมบูรณ์

ผลงานตัวพิมพ์แบบไทยนริศที่ถูกพัฒนาขึ้น ประกอบด้วยอักษรไทย (รูปพยัญชนะ รูปสระ และรูปวรรณยุกต์) ตัวเลขไทย อักษรโรมัน (ตัวพิมพ์เล็ก และตัวพิมพ์ใหญ่) ตัวเลขอารบิก เครื่องหมายวรรคตอน และเครื่องหมายพิเศษ ลักษณะเฉพาะของตัวพิมพ์นี้คือ เส้นอักษรมีหลายน้ำหนัก สัณฐานมีความกว้าง สรีระโดยรวมของตัวอักษรดูโค้งมนมากกว่าเหลี่ยมตรง ปลายของเส้นมีลักษณะแหลมคม ตัวอักษรแต่ละตัวเกิดจากการวาดเส้นหลายครั้งประกอบกัน ซึ่งสอดคล้องกับการเขียนตัวอักษรแบบไทยนริศ (ดูภาพที่ 11)

ตัวพิมพ์ไทย หัวขมวดของตัวอักษรถูกปรับให้เป็นสี่เหลี่ยมข้าวหลามตัด เช่น ข ฃ ค ฅ ฆ จ ฉ ช ซ ฐ ฑ ฒ ด ต ท น ผ ฝ พ ฟ ศ ห ฬ อ ฮ เส้นตั้งของตัวอักษรมีลักษณะเป็นเส้นโค้งช่วยให้สรีระโดยรวมของตัวพิมพ์ดูโค้งมน เช่น ข ฃ ค ฅ ช ซ ฑ ฒ ด ต ท น ผ ฝ พ ฟ ศ ห อ ฮ หางของตัวอักษรเชื่อมต่อกับส่วนหัวตัวอักษร เช่น ศ ส ฮ ขมวดม้วนที่ถูกแปลงให้เป็นขีดขนานกับเส้นทแยง เช่น ฆ ม ณ (ดูภาพที่ 10)

ตัวพิมพ์โรมัน ปลายของเส้น (Terminal) เป็นมุมแหลมไม่ตัดตรง เช่น A H K M N P R U b f h i j k l m n p q r u เส้นแกน (Stem) ถูกทำให้มีความโค้ง เช่น T เส้นแขน (Arm) ถูกทำให้มีความโค้ง เช่น V W Y v w y เส้นขา (Leg) เฉียง 45 องศา แล้วหักลงมาในแนวดิ่ง เช่น K k เส้นบ่า (Shoulder) มีลักษณะเป็นรูปทรงมุงหลังคา เช่น h m n เส้นโบล (Bowl) เริ่มต้นด้วยเส้นน้ำหนักหนาแล้วถูกลดให้บางลง เช่น D B O b เส้นโบล (Bowl) เป็นส่วนผสมของเส้นตรงน้ำหนักบาง 45 องศาและเส้นโค้งไล่น้ำหนัก เช่น a e เส้นในพื้นที่อะซินเดอร์ (Ascender) มีลักษณะโค้ง เช่น d เส้นในพื้นที่ดิเซนเดอร์ (Descender) เป็นเส้นหัก เช่น g y (ดูภาพที่ 10)

เมื่อเปรียบเทียบกับตัวพิมพ์อื่นที่มีลักษณะใกล้เคียงกัน พบว่า ตัวพิมพ์สุดสมัยมีสัณฐานค่อนข้างกว้าง สรีระโดยรวมดูทางโค้งมน ไม่เหลี่ยมตรง น้ำหนักเส้นของอักษรแต่ละตัวมีความหนาบางแตกต่างกันอย่างชัดเจน สอดคล้องกับตัวพิมพ์คณะราษฎร, อีดี น้ำมล และองศา ตัวพิมพ์สุดสมัยใช้เทคนิคการเขียนตัวอักษรและการเดินเส้นที่ไม่เปลี่ยนองศาการจรดปลายปากกา แตกต่างจากตัวพิมพ์คณะราษฎร, อีดี น้ำมล และองศา ที่มีการบิดและสะบัดปลายปากกาขณะเขียน หัวขมวดของบางตัวอักษรของตัวพิมพ์สุดสมัยถูกทำให้มีลักษณะเป็นสี่เหลี่ยมข้าวหลามตัด ซึ่งแตกต่างจากตัวพิมพ์ อีดี น้ำมล และองศา ที่มีการใช้ส่วนโค้งของเส้นหรือการขีดแทนการขมวด

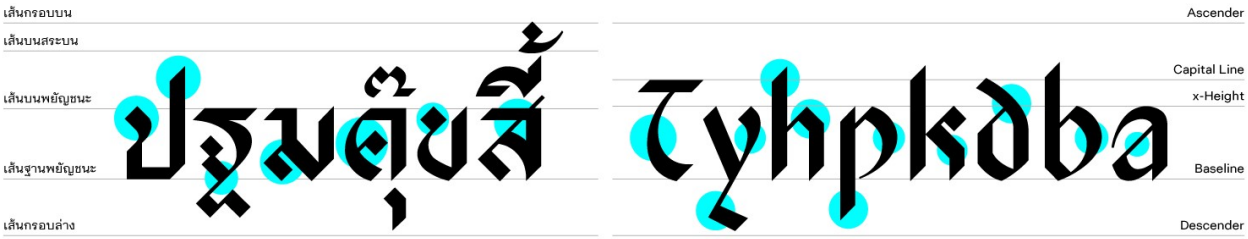

ภาพที่ 10 โครงสร้างตัวพิมพ์ไทยและโรมัน

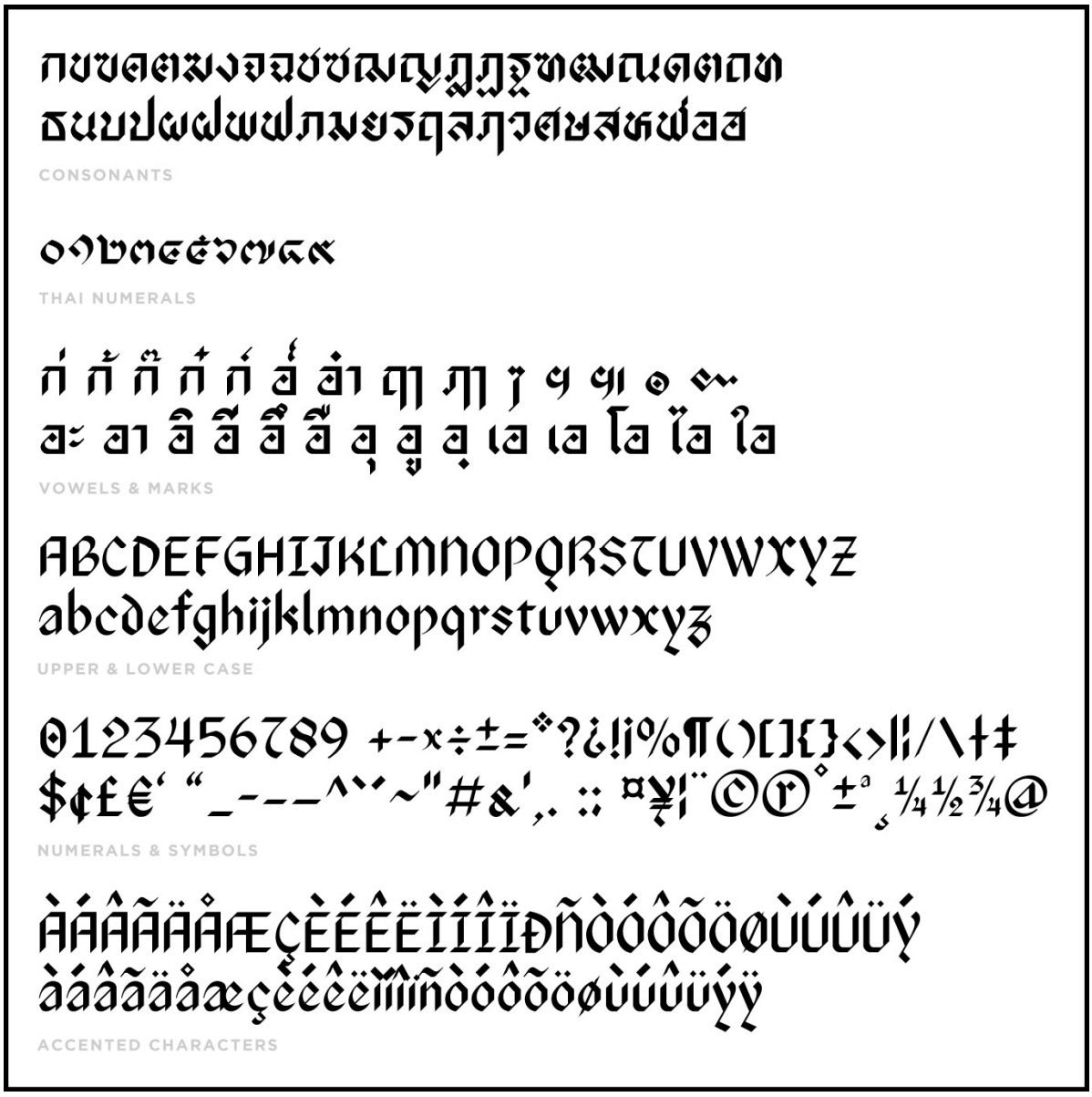

ภาพ 11 ตัวพิมพ์แบบไทยนริศที่เสร็จสมบูรณ์

การประเมินผลงาน (Deliver)

1. เครื่องมือและผู้ประเมินผลงาน

หลักเกณฑ์ในการประเมินผลงานการออกแบบตัวพิมพ์ ผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดเรื่อง หลักการออกแบบตัวพิมพ์ ของ ประชา สุวีรานนท์ มาใช้ในการประเมิน ซึ่งประกอบไปด้วยด้านรูปลักษณ์ ด้านประสิทธิภาพ และด้านนัยยะ (Suweeranon, 2005) โดยในด้านประสิทธิภาพ ผู้วิจัยได้นำแนวคิดองค์ประกอบในการพิจารณาคุณสมบัติการอ่านง่าย (Legibility) ของกำธร สถิรกุล (Sathirakul, 1972) มาปรับใช้ ในขณะที่ด้านนัยยะของตัวพิมพ์นั้น ผู้วิจัยได้นำแนวคิดเกี่ยวกับบุคลิกภาพของแบบอักษรไทยของ ชัชพงศ์ ตั้งมณี และ ณัฐพล อัสสะรัตน์ Tangmanee and Assarut ,2017) มาปรับใช้ จากนั้นจัดทำแบบประเมินจำนวน 2 ชุด ได้แก่ ชุดแรกสำหรับผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบตัวอักษรใช้ประเมินด้านรูปลักษณ์ ด้านประสิทธิภาพ และด้านนัยยะของตัวพิมพ์ ส่วนชุดที่สองสำหรับกลุ่มบุคคลทั่วไปใช้ประเมินด้านนัยยะของตัวพิมพ์ ในแบบประเมินด้านนัยยะของตัวพิมพ์ ผู้วิจัยได้ใช้ตัวพิมพ์สุดสมัยพิมพ์คำที่เกี่ยวข้องกับบุคลิกภาพต่าง ๆ จำนวน 8 กลุ่ม ได้แก่ ใจนักเลง (ใจร้อน) สุขุม (ใจเย็น) ฝึกฝน (มือสมัครเล่น) เชี่ยวชาญ (มืออาชีพ) ผ่อนปรน (ยืดหยุ่น) จริงจัง หวือหวา (เคลื่อนไหว) และนิ่งขรึม เพื่อให้กลุ่มผู้ประเมินพิจารณาความเหมาะสม (ดูภาพที่ 12)

2. ผลการประเมินผลงานสร้างสรรค์

ผลการประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบตัวอักษร จำนวน 3 ท่าน ได้แก่ ดร.จินดา เนื่องจำนงค์ ผศ.ธีรวัฒน์ พจน์วิบูลศิริ และ ดร.วิสิทธิ์ โพธิวัฒน์ สรุปผลได้ดังนี้ จากตาราง 1 และ 2 พบว่า ด้านรูปลักษณ์ของตัวพิมพ์ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.56) หัวข้อที่มีผลการประเมินมากที่สุดคือ ความสอดคล้องกันของแบบตัวพิมพ์ไทยและโรมัน ($\overline{X}$ =5) รองลงมาคือ ความหนาบางของเส้นอักษร สัณฐาน (ความกว้างแคบ) และสรีระของตัวพิมพ์ ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$ =4.66) เท่ากันทั้งสามหัวข้อ ส่วนการจัดระยะห่างของตัวพิมพ์แต่ละตัว (Letterspacing) และ การจัดระยะห่างระหว่างบรรทัด (Leading) มีความเหมาะสมระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.00 และ 4.33) ด้านประสิทธิภาพของตัวพิมพ์ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.60) ด้านนัยยะของตัวพิมพ์มีความเหมาะสมกับงานที่มีบุคลิกสุขุม (ใจเย็น) ระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ =4.67) รองลงมาคืองานที่มีบุคลิกจริงจัง บุคลิกหวือหวา (เคลื่อนไหว) บุคลิกเชี่ยวชาญ (มืออาชีพ) และบุคลิกผ่อนปรน (ยืดหยุ่น) มีความเหมาะสมระดับมาก ($\overline{X}$ =4.33, 4.33, 3.67 และ 3.67 ตามลำดับ)

ผลการประเมินโดยบุคคลทั่วไป จำนวน 85 คน (N=85 คน) ประกอบไปด้วยผู้ประเมินที่ประกอบอาชีพครู อาจารย์ นักเรียน นิสิต นักศึกษา ศิลปิน นักออกแบบ ผู้ทำงานด้านการสร้างสรรค์ นักการตลาด นักการขาย เจ้าของธุรกิจ และผู้ประกอบอาชีพอื่น ๆ สรุปผลได้ดังนี้ ตัวพิมพ์มีนัยยะและเหมาะสมกับงานที่มีบุคลิกเชี่ยวชาญ (มืออาชีพ) บุคลิกจริงจัง และบุคลิกนิ่งขรึม ($\overline{X}$ =3.75, 3.68 และ 3.56 ตามลำดับ) ซึ่งมีความเหมาะสมระดับมาก เมื่อนำผลการประเมินของผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบตัวอักษรและกลุ่มบุคคลทั่วไปมาเปรียบเทียบกัน พบว่า กลุ่มผู้ประเมินทั้งสองมีความเห็นตรงกันว่า ตัวพิมพ์สุดสมัยมีนัยยะเหมาะสมกับงานที่มีบุคลิกเชี่ยวชาญ (มืออาชีพ) และงานที่มีบุคลิกจริงจัง อยู่ในระดับมาก งานที่มีบุคลิกใจนักเลง (ใจร้อน) มีความเหมาะสมประดับปานกลาง ในขณะที่งานที่มีบุคลิกสุขุม (ใจเย็น) ผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบตัวอักษรเห็นว่ามีเหมาะสมมากที่สุด แต่กลุ่มบุคคลทั่วไปมีความเห็นว่ามีความเหมาะสมปานกลาง

ภาพ 12 ภาพแสดงการใช้งานตัวอักษรในแบบประเมิน

ตาราง 1 ผลการประเมินด้านรูปลักษณ์ของตัวพิมพ์ โดยผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบตัวอักษร (N=3)

1. การประเมินด้านรูปลักษณ์ของตัวพิมพ์	ค่า $\overline{X}$	S.D.	ความเหมาะสม
1.1 ความหนาบางของเส้นอักษร มีความสอดคล้องกันทั้งชุดตัวพิมพ์	4.67	0.58	มากที่สุด
1.2 สัณฐาน (ความกว้างแคบ) ของตัวพิมพ์ มีความสอดคล้องกันทั้งชุดตัวพิมพ์	4.67	0.58	มากที่สุด
1.3 สรีระของตัวพิมพ์ มีความสอดคล้องกลมกลืนกันทั้งชุดตัวตัวพิมพ์	4.67	0.58	มากที่สุด
1.4 แบบตัวพิมพ์ไทยและโรมัน มีความสอดคล้องไปในแนวทางเดียวกัน	5	0.00	มากที่สุด
1.5 การจัดระยะห่างหรือช่องไฟของตัวพิมพ์แต่ละตัว (Letterspacing)	4	1.00	มาก
1.6 การจัดระยะห่างระหว่างบรรทัด (Leading)	4.33	1.15	มาก
ภาพรวม	4.56		มากที่สุด

ตาราง 2 ผลการประเมินด้านประสิทธิภาพของตัวพิมพ์ โดยผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบตัวอักษร (N=3)

2. การประเมินด้านประสิทธิภาพของตัวพิมพ์ ด้านคุณสมบัติการอ่านง่าย	ค่า $\overline{X}$	S.D.	ความเหมาะสม
2.1 เมื่อจัดตัวพิมพ์เป็นกลุ่มคำ	4.33	0.58	มาก
2.2 เมื่อจัดตัวพิมพ์เรียงเป็นบรรทัด	4.67	0.58	มากที่สุด
2.3 เมื่อจัดตัวพิมพ์เรียงเป็นย่อหน้า	4.67	0.58	มากที่สุด
2.4 เมื่อตัวพิมพ์อยู่บนพื้นหลังที่มีสีแตกต่างกัน	4.67	0.58	มากที่สุด
2.5 ตัวพิมพ์แต่ละตัวมีความชัดเจน สามารถจำแนกว่าเป็นตัวอักษรตัวใด	4.67	0.58	มากที่สุด
ภาพรวม	4.60		มากที่สุด

ตาราง 3 ผลการประเมินด้านนัยยะในการใช้งานของตัวพิมพ์ โดยผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบตัวอักษร และกลุ่มบุคคลทั่วไป

3. การประเมินด้านนัยยะในการใช้งานของตัวพิมพ์	กลุ่มผู้เชี่ยวชาญฯ (N=3)			กลุ่มบุคคลทั่วไป (N=85)		
	ค่า $\overline{X}$	S.D.	ความเหมาะสม	ค่า $\overline{X}$ =	S.D.	ความเหมาะสม
3.1 งานที่มีบุคลิกใจนักเลง (ใจร้อน)	3.33	0.58	ปานกลาง	3.06	1.02	ปานกลาง
3.2 งานที่มีบุคลิกสุขุม (ใจเย็น)	4.67	0.58	มากที่สุด	3.36	0.96	ปานกลาง
3.3 งานที่มีบุคลิกฝึกฝน (มือสมัครเล่น)	2.67	0.58	ปานกลาง	3.08	1.13	ปานกลาง
3.4 งานที่มีบุคลิกเชี่ยวชาญ (มืออาชีพ)	3.67	0.58	มาก	3.75	0.91	มาก
3.5 งานที่มีบุคลิกผ่อนปรน (ยืดหยุ่น)	3.67	1.53	มาก	3.11	1.04	ปานกลาง
3.6 งานที่มีบุคลิกจริงจัง	4.33	0.58	มาก	3.68	0.91	มาก
3.7 งานที่มีบุคลิกหวือหวา (เคลื่อนไหว)	4.33	0.58	มาก	2.76	1.05	ปานกลาง
3.8 งานที่มีบุคลิกนิ่งขรึม	3.33	0.58	ปานกลาง	3.56	1.00	มาก

สรุปผลการวิจัย

ลักษณะเฉพาะของตัวอักษรแบบไทยนริศ คือ 1. มีลักษณะเหมือนถูกเขียนด้วยเครื่องมือที่ส่วนปลายมีลักษณะแบน เมื่อปรับเปลี่ยนทิศทางการเขียนจะทำให้เส้นอักษรมีน้ำหนักหนาบาง เป็นผลให้ส่วนใดส่วนหนึ่งของตัวอักษรเกิดความคมหรือพลิ้วไหว 2. หัวขมวดของตัวอักษรถูกลดทอนกลายเป็นหัวซ่อนเร้นหรือไม่มีหัวขมวดชัดเจน 3. ตัวอักษรแบบไทยนริศแต่ละตัวเกิดจากการลากเส้นทีละเส้นประกอบกัน คล้ายกับการเขียนตัวอักษรแบบแบล็คเลตเทอร์ (Blackletter) ซึ่งต่างจากการเขียนตัวอักษรไทยปกติที่มักลากเส้นให้จบตัวอักษรในทีเดียวโดยไม่ยกปลายปากกา และ 4. ตัวอักษรแบบไทยนริศมีบุคลิกหลากหลายและขัดแย้งกันในตัวเอง ชื่อไม่เป็นทางการของตัวอักษรแบบไทยนริศ คือ ตัวอักษรแบบริบบิ้น ซึ่งถูกเรียกตามลักษณะของเส้นอักษรที่มีความพลิ้วไหวคล้ายกับแถบริบบิ้น อย่างไรก็ตามตัวอักษรแบบริบบิ้นในปัจจุบันสื่อสารถึงตัวอักษรที่มีเส้นหลายน้ำหนักในตัวเอง มากกว่าเป็นรูปแบบโครงสร้างที่อ้างอิงจากผลงานของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ ดังนั้นตัวอักษรแบบริบบิ้นจึงสามารถเขียนได้ทั้งแบบมีหัวขมวดและแบบไม่มีหัว รวมถึงสามารถนำมาประยุกต์ใช้เขียนตัวอักษรอาลักษณ์ ตัวอักษรหัวบัวเอียง และตัวอักษรไทยย่อประยุกต์ได้ ในขณะที่ตัวอักษรแบบไทยนริศมีลักษณะเป็นหัวซ่อนเร้นหรือไม่มีหัวขมวดชัดเจน

ผู้วิจัยได้พัฒนาตัวอักษรแบบไทยนริศ แล้วนำมาออกแบบตัวพิมพ์ชื่อว่า สุดสมัย (ZoodSamai) หรือ ซีที สมัย (ZT Samai) แบบตัวพิมพ์นี้ถูกเขียนด้วยปากกาหัวตัดที่ทำมุมเอียง 45 องศากับเส้นบรรทัด (Baseline) โดยไม่มีการตวัดหรือเปลี่ยนองศาปลายปากกา ทำให้ได้แบบตัวอักษรที่มีสัณฐานค่อนข้างกว้างและสรีระโดยรวมดูโค้งมนมากกว่าเหลี่ยมตรง น้ำหนักของเส้นอักษรแต่ละตัวมีความหนาบางแตกต่างกันอย่างชัดเจน ปลายของเส้นมีลักษณะแหลมคม ลักษณะเฉพาะของตัวพิมพ์สุดสมัยอักษรไทย ได้แก่ หัวขมวดของตัวอักษรมีลักษณะเป็นสี่เหลี่ยมข้าวหลามตัด เช่น ข ค ฆ ฉ ช เส้นตั้งของตัวอักษรที่มีลักษณะเป็นเส้นโค้งซึ่งช่วยให้ให้สรีระโดยรวมของตัวพิมพ์ดูโค้งมน เช่น ต ท น ผ ฝ หางของตัวอักษรที่เชื่อมต่อกับส่วนหัวตัวอักษร เช่น ศ ส ฮ หัวขมวดที่ถูกแปลงให้เป็นขีดขนานกับเส้นทแยง เช่น ฆ ม ฌ ตัวพิมพ์สุดสมัยอักษรไทยแต่ละตัวเกิดจากการวาดเส้นหลายครั้งประกอบกันตามแบบการเขียนตัวอักษรแบบไทยนริศ ซึ่งเป็นเทคนิคเดียวกับการเขียนตัวอักษรโรมัน ตระกูล Blackletter รูปแบบ Rotunda ผู้วิจัยได้นำตัวอักษรนี้มาพัฒนาเป็นตัวอักษรโรมันของตัวพิมพ์สุดสมัยเพื่อให้รูปลักษณ์สอดคล้องไปในทางเดียวกันกับตัวอักษรไทย

จากการประเมินผลงานโดยผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบตัวอักษร ทำให้ทราบว่า ตัวพิมพ์สุดสมัยมีความเหมาะสมด้านรูปลักษณ์อยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.56) ความสอดคล้องกันของแบบตัวพิมพ์ไทยและโรมัน ความหนาบางของเส้นอักษรสัณฐาน (ความกว้างแคบ) และสรีระของตัวพิมพ์ มีความเหมาะสมระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ =5.00, 4.66, 4.66 และ 4.66) การจัดระยะห่างของตัวพิมพ์แต่ละตัว (Letterspacing) และ การจัดระยะห่างระหว่างบรรทัด (Leading) มีความเหมาะสมระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.00 และ 4.33) ด้านประสิทธิภาพของตัวพิมพ์มีความเหมาะสมโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.60) ความชัดเจนของแต่ละตัวอักษรมีความเหมาะสม สามารถจำแนกได้ว่าตัวอักษรนั้น ๆ เป็นตัวอักษรใด ไม่ว่าถูกจัดเรียงเป็นกลุ่มคำ จัดเรียงเป็นบรรทัด จัดเรียงเป็นย่อหน้า หรือจัดวางบนพื้นหลังที่มีความต่างของสี ด้านนัยยะและความเหมาะสมในการใช้งานตัวพิมพ์ ผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบตัวอักษรเห็นว่า ตัวพิมพ์สุดสมัยเหมาะสมสำหรับใช้กับงานที่มีบุคลิกสุขุม (ใจเย็น) เช่น สถานปฏิบัติธรรม อาหารคลีน เสื้อผ้าสีพาสเทล สถานศึกษา ระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.67) รองลงมาคือ งานที่มีบุคลิกจริงจัง เช่น หน่วยงานราชการ ศาสนสถาน ตำราเรียน การแข่งขัน ฯลฯ ระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.33) และงานที่มีบุคลิกหวือหวา (เคลื่อนไหว) เช่น รถแข่ง ร้านเกม ห้างสรรพสินค้า กีฬาแข่งรถ งานแสดงกลางแจ้ง ฯลฯ ระดับมาก ($\overline{X}$ =4.33) ส่วนกลุ่มบุคคลทั่วไปเห็นว่า งานที่มีบุคลิกเชี่ยวชาญ (มืออาชีพ) เช่น มหาวิทยาลัย สถาบันทางการเงิน สมาคม องค์กร งานวิชาการ ฯลฯ มีเหมาะสมระดับมาก ($\overline{X}$ =3.75) รองลงมาคือ งานที่มีบุคลิกจริงจัง ระดับมาก ($\overline{X}$ =3.68) และ งานที่มีบุคลิกนิ่งขรึม เช่น สินค้าราคาแพง เครื่องหนัง เครื่องประดับ งานกาลาดินเนอร์ ฯลฯ ระดับมาก ($\overline{X}$ =3.56)

ตัวพิมพ์สุดสมัยสามารถแสดงนัยยะที่เหมาะสมในระดับมากถึงมากที่สุด สำหรับงานที่มีบุคลิกสุขุม (ใจเย็น) บุคลิกเชี่ยวชาญ (มืออาชีพ) บุคลิกจริงจัง บุคลิกนิ่งขรึม และบุคลิกหวือหวา (เคลื่อนไหว) ซึ่งบุคลิกที่ค่อนข้างแตกต่างไม่เข้าพวก ได้แก่ บุคลิกหวือหวา (เคลื่อนไหว) แต่ไม่ใช่เรื่องแปลกหรือผิดปกติ เนื่องจากหนึ่งในลักษณะเฉพาะของตัวอักษรแบบไทยนริศ คือมีบุคลิกหลากหลายและขัดแย้งกันในตัวเอง ตรงตามที่ สุรศักดิ์ เจริญวงศ์ (Chareonwong 2006,) กล่าวว่า ตัวอักษรแบบนี้สามารถสื่อสารได้หลากหลายลีลาและอารมณ์ สามารถออกแบบให้ดูอ่อนหวานมีความหมายความน่าชื่นชม เคร่งขรึมเป็นระเบียบ หรือเข้มแข็งหนักแน่นก็ได้ และ ประชา สุวีรานนท์ (Suweeranon ,2005) กล่าวว่าตัวอักษรแบบไทยนริศ สามารถสื่อนัยยะได้ทั้งในแบบแวดวงราชสำนัก ความเป็นราชการ และความเป็นสามัญชน

เอกสารอ้างอิง

Sathirakul, K. (1972). *Letters and Typeface.* Khurusapha Ladprao Bangkok: Printing house.

Suweeranon, P. (2005). *Open types: Experience the ideas and Trends of Thai font design*. Nonthaburi: Core function.

Silpakorn University. (2012). *Her Royal Highness Princess Maha Chakri Sirindhorn Prince Krom Phraya Rissaranu Wat Tiwong*. Bangkok: Silpakorn University.

Royal Academy. (1997). *Thai character structure standard by Royal Institute edition*. Bangkok: Royal Academy.

Lorratchawee, S. (2015). *Thai Naris Type: Above to Below and Narrow to Width.* Retrieved June 29, 2003, from santivithee.design/portfolio/thai-naris-handwriting-script/

Wadkhien, S. (2017). *Easy to read and beautiful: Thai Typography*. Bangkok: Chulalongkorn University Printing House.

Chareonwong, S. (2006). *Her Royal Highness Princess Maha Chakri Sirindhorn Prince Krom Phraya Rissaranu Wat Tiwong: Somdej Khu the of Siam. Bangkok:* Matichon Publishing Group.

Tangmanee, C., & Assarut, N. (2017). Onscreen Thai Font Personality: An Integration of Information Technology and Brand Personality Concepts. *Chulalongkorn Business Review, 39*(3), 118-148.